

856. f. 30
EEN LIDEN

NÖGEL,

Til at Aabne Veyen for alle,

Som fôge derefter,

Hvorved De letteligen kunde giøre
forskuel imellem den Religion,
som det Folck kaldet *QVÆ-
K E R E* bekiende, oc Deris Mod-
standeris Misforstand oc Forven-
delfer.

Med een kort Formaning til alle Folck,
flitteligen at prøve deris Veye, oc be-
timeligen at omvende sig til HERren.

Schrevet i det Engelske Spraag af
W. P E N N.

*Oc siden oversat paa Fransk, Høitydsk, Hol-
landsk, oc nu paa Dansk, af C. Meidel.*

Findis til Kiøbs hos *T. Sowle*, i *White-Hart-
Court* i *Gracious-street*, 1705.

Bogens Indhold.

- 1 **O** M det Indvortis *CHristi* Lins, oc den Kraft oc Nytte.
- 2 Om Ufeilbarhed, (eller Infallibilitêt) oc Fuldkommenhed.
- 3 Om Skriften, dens Sandhed oc Nytte.
- 4 Om *GUDS* Hellige Aand, oc dens Embede, v^{er}gaande Mennisken, oc om Kircke-Tienisten.
- 5 Om de Hellige Trende, eller Skriftens Tre-Eenighed.
- 6 Om *CHristi* Guddom.
- 7 Om *CHristi* Manddom.
- 8 Om *Jesu CHristi* Liidelser oc Dôd.
- 9 Om Gode Gierninger.
- 10 Om Vand-Daaben oc Nadveren.
- 11 Om Opstandelsen oc den Evige Belønning.
- 12 Om Borgerlig Ære oc Respect.
- 13 Om Borgerlig Regering.

Til Slutning.

Een Formaning til en sand Poenitense oc Omvendelse.

I. CAP.

T I L
P R I N T Z
G E O R G

A F
D A N N E M A R C K, &c.

Høybaarne Printz.

DE mange G U D S For-
siuns Velgierninger, der
have fuldt Dig alle Dine Livis
Dage, saavelsom Din medfød-

[* *]

de Milde oc Fromme Natur, giver stoer Forhaabning at denne Liden Haandbog vil finde, om icke Din Gunstige, dog Reasonable Antagelse, som et Lidet Forsvar for et temmelig stoert Folck, imod de Beskyldinger som den almindelige Misforstand oc ubefindige Foredomme dennem ubilligen have paakaft. Oc den Sindighed oc Taalmodighed, som i dit Levnet oc Væsen saamerkeligen haver ladet sig tilsiune, anløges ydmygeligen i Dens Igiennemlæfning, hvilken først var udgivet til at fremstille vort rette Character for Dem som Vi have været Ubekiendte, oc nu søger det samme, som en Billighed en
hver

hver med rette tilkommer.
 Oc til hvem skulle Vi have
 tilfluct, om icke til De Ret-
 ferdige oc Barmhiertige? Oc
 som Den allereede haver fun-
 det saa megen Yndist, at publi-
 ceres paa atskillige Spraag, saa
 vil Jeg ydmygeligen haabe, at
 det icke vil falde Din Printze-
 lige Frihed oc Høye Ge-
 myt Viderligt, at Danne-
 mark, iblant andre Lande,
 kommer til at kiende et Folck,
 som saa Vrangeligen forestillis,
 oc derfor saa Haardeligen
 medhandlis. Vi forskyder os
 til G U D S Naade indvortis,
 oc den Hellige Skrift udvortis,
 oc paa saadanne Vilkaar haabe
 Vi, at Den Gunst oc Beskier-
 melse, som Vi ydmygeligen

[* *]

anføge, vil ingenledis forrin-
ge Din Printzelige Reputation
oc. Høyhed. Maa Din Mo-
derations Store Exempel have
Saadan Influence paa Dit
eget Fæderne-Land, som Det
allereede haver haft paa
Dette, at hvor Vi icke
kunde være saa lyckelige, at
komme over-eens i Meninger;
Vi dog maatte udviise saa
meget af den rette Chri-
stelige Natuer, som giøris
fornøden til at styre Vore
atskilde Fatninger, til Voris
Indbyrdis Fornøyelse oc en
Bestandig Freds oc Roligheds
Forfremmelse. Kierlighed oc
Gudfrygtighed er Vort Oye-
merke, oc heller at udviise
Dem

[* *]

Dem i Gierningen, end at
holde Dem i Hiernen, med
all Ærbødighed til Vore O-
vermænd, Billighed til Vore
Ligemænd, oc Hielp til vore
Undermænd.

DEN Almæchtig: GUD ud-
sende dette sit Herlige Freds-
Liusis - Livs-oc Saligheds - E-
vangelium til Jordens En-
der, at Konger oc Dronninger
io meere oc meere maatte bli-
ve Rette Foster-Fædre oc Mô-
dre, oc Deris Dommere oc
Raadgivere saadanne som i
Begyndelsen, at Miskundhed oc
Sandhed maatte môde hver
andre oc Retferdighed oc Fred
kyffe hver andre. Saaledis
beder

[* * *]

beder af hiertet Een, som al-
tid har haft Tilbørlig Re-
spect for Din Discrete oc Be-
rømmelige Conduite, saavel
som andre Dyder.

Wilhelm Penn.

NA
ere, br
stoppe d
deris
Selvføg
ligen ti
Menni
alvorli
Frakter
haande
lige Sa
Forder
kierlig
der om
oc Forf
den sa
ais m
Medfa
af and
neften
ber Je
Forset
Lar do
foldige
bildnin

Fortale til Læseren.

NAAR Vi retteligen betrachte hvor
kraftige Menniskenis egne Foredomme
ere, hvor de have taget overhaand, til at
stoppe deris øren imod Sandhed; oc hvor stoer
deris Løstindighed, i at lade sig af andre
Selvføgende Personer forføre; oc det gemeen-
ligen til Ukierligheds Parti (saa forderved er
Menniskens Natuer;) Naar Vi iligemaade
alvorligen overveye de mangfoldige onde
Fruktet dette haver forarsaget, iblant alle-
haande Folck, baade til Borgerlige oc Kircke-
lige Samsunds Uskatteerlige store Skade oc
Fordervelse, formedelst den Mistanke, U-
kierlighed, Ufortrolighed, oc Uforligelighed,
der omsider haver reist sig til Avind, Had
oc Forfølgelse, (hvilcket er lige tvert imod
den sande Christelige Religion,) da have Vi
dis mindre forandret os over den haarde
Medfart, Vi, som et Folck, have udstaaet
af andre Religioners Bekiendere; saasom
nesten Alle efter hver andre (nogle haa-
ber Jeg, Uvitterligen, andre, frychier Jeg,
Forsetteligen) have Vrangeligen udspred vore
Lærdomme oc Principia, forvendt vore Een-
foldige Meninger, oc kaldet deris egne Ind-
bildninger oc Forklaringer, ja endoc deris

* *

Aaben-

Aabenbare opdichtede Forvendelser, Voris Tro
 oc Religion: Oc efterat De saaledis have
 iført os denne Hæsselige Ham, da have De
 ophitzet, de Let-truende at ansee de handle
 med os som Kattere, Forførere, G U D S
 Bespottere oc deslige, da (G U D. være a-
 ret), voris Drift oc Udseende haver været at
 finde Religionens rette Kraft oc Virkning
 i vore egne Siæle, at Vi maatte blive G U D S
 Gierning, formedelst JESUM CHRISTUM,
 hans Velsignede Søn, oc Himmelske A-
 gent; holdende dette for at være den rette
 Religions Liiv oc Siæl, Den Guddommeligen
 Naturs Fruct oc Virkning, der her gjør
 os sande Christne, oc bequemme til Aere oc
 Herlighed heresier. Oc fordi Vi have ud-
 valt Stilhed, Maadelighed oc Selvsfornektel-
 se, hvilcket visseligen er Religionens Marv,
 Kierne oc Væsen, oc have derfor aflagt oc
 affondret os fra de atskillige udvortis Stærke-
 lige oc Præchtige Forsamlinger oc Com-
 munioner, da haver Verden forarget sig over
 os, oc forestillet os sig meget Vrangeli-
 gen. I denne henseende er denne Liden
 Tractat kommen til Liuset, andre til Ny-
 re, oc os selv til Försvar; men allermest
 for deris skyld, hvis Sind ere indtagne oc
 forförde af deris egne Foredomme oc Andris
 Forvendelser. Saadanne vilde Jeg gjerne
 give dette at betencke, at dersom det er
 en stor Synd hasteligen oc uskielligt at
 fordømme

fordøm
 større
 fordøm
 dan O
 som d
 da m
 som n
 re hee
 befatte
 Levene
 reiser
 Domn
 saa U
 let m
 ofte b
 langt
 med
 være
 Vi en
 som
 fordøm
 saada
 ville
 re, er
 viide
 kiend

D
 Nye
 kund
 skiel

fordømme et eeniste Menneske, hvor meget større Synd maa det da være saaledis at fordømme et heelt Folck; Oc dersom saadan Ondskab er større eller mindre, efter som den Ting er hvorom Dømmem feldis, da maa det io være saa stoer en Uret som nogentid kand begaaes, at fordømme et heelt Folckis ganske Religion, hvilcken befatter baade deris Tro, Gudsdyrchelse oc Levnet, hvor saadan Dom er falsk oc urretferdig; Oc den Retferdige all Fordens Dommere vil icke holde dem uskyldige, som saa Ukierligen oc Uretferdeligen have handlet med deris Naboer. Oc dette have Vi ofte beklaget, som voris store Ulycksalighed, langt høyere end hvad vore Modstandere, med deris Giensigelser oc Beviisninger, have være dychtige til at udrette imod os, at Vi endnu hid til dags ere dem ubekiendte, som icke dismindre tage sig Frihed os at fordømme. Men iblant de Retfindige kand saadanne ingenlunde undskyldis, som heller ville udspørge vor Tro af vore Modstandere, end af os selv, da Vi dog best skulle viinde at fremstille voris egen Tro oc Bekiendelse.

Dette er dersfore denne Liden Nøgels Nytte oc Brug, nemlig, at forklare hvad som kunde siunis Vanskeligt, oc viise hvad Forskiel der er imellem voris Lærdom oc den gemeene

gemeene Misforstand derudi, oc saaledis
 aabne en Vey retteligen at forstaa voris
 Lære, oc klarligen at see vore Modstande-
 ris Forvendelser, hvorved Vi haabe (med
 GUDS Naadis Bistand) at alle Uparti-
 ske Eftersøgere ville finde Fornøyelse i voris
 Hellige oc Christelige Bekiendelse; Oc at
 som vi have været kallede af GUD, ndaf
 Verdens onde Væsen, at være et Folck han-
 nem til ære oc priis, formedelst hans Na-
 ade, saa Ingen maatte forargis over den Sand-
 hed Vi vidne om; men seende dens Yp-
 perlighed, af den Fred oc Hellighed derved
 erholdis, de maatte antage Den, oc vandre
 derudi; hvilcket er det beste Middel til at
 ende alle Religions-Tviftigheder, oc at opnaa
 dens rette oc sande Ende oc Udseende,
 nemlig Sialens Evige Velsæd oc Salighed.

I. C A P.

*Om det Indvortis Lius, hvad det er,
oc dets Kraft oc Nytte.*

Forven- **Q** *Vækerne sige, At det Na-*
delse 1. *turlige Lius, i et hvert*
Menniskis Samvittighed i
Verden, er fuldkommelig noch til at saliggjøre
alle, som det følge, oc saaledis forkaste Sa-
lighed ved Christum.

Sandhed. Dette ville være en heel
grov Vildfarelse, om det var Sandt;
men her forstaar mand os icke retteli-
gen: Thi dette er voris Tro oc Bekien-
delse, at Christus som er det Ord, der *Joh. 1. 1.*
var hos GUD, oc var GUD (oc bliver 9.
saa til evig tid) opliuser et hvert Men-
niske som kommer i Verden, med sit eget
Lius, saasom hand er det sande Lius, el- *Esa. 49.*
ler saadant et Lius, at ingen anden kand *6.*
lignis ved hannem, hvilchet dette Ord *Joh. 1. 4,*
Sande i Texten besynderligen giver til- *9. C. 3.*
kiende: Oc at de som følge dette Lius *21. C. 5.*
Belstrafning, Overbeviisning oc Ledsa- *40. C. 8.*
ning, hvorved deris Forstand oc Sam- *12. C. 10.*
vittigheder blive opliuste, skulle icke

A

vandre

vandre i Mørcket, det er i Ondskab oc Vankundighed om GUD, men skulle have Liffens Lius; det er, De skulle komme til en hellig oc Ievende Tilstand for GUD, oc blive hannem behagelige, oc frelste fra Synden her, oc faa fra Vreden herefter, til hvilchen ende Christu er given af GUD. Saa at Vi stadfeste dette Christi Lius at være fuldkommelig noch til Salighed, det er at Overbeviise dem Synd, Udlede dem derudaf oc giøre deris Siæle Ievende, til at vandre paa Helligheds veye; oc icke at være et Naturligt Lius, anderledis end saasom alle Mennsker der komme i Verden have en hver Sin Deel af Christi Lius, oc saaledis i denne henfeende kand sigis at være Naturligt til alle, fordi alle Mennsker, som ere fødte i Verden, dermed ere begavede: Thi dette Lius er en Anden Ting end den bare Fornuft Mennsken haver som et fornuftigt Creatuer, saasom hand saaledis icke kand være sig selv et Lius, men har alleniste en Beqvemhed til at see ved dette Lius, hvorved Christus hannem opliuser: Thi Vi kand icke meere være os selv et Sindeligt, eller Fornufteligt Lius, end vi kand være os selv et Udvortis oc Iegemligt Lius; Men ligesom Solen paa Himmelen er vore Legemers Lius, saa er dette Gudommelige Ords Lius vore Siæ-

lis S
nuft
som
til S

F
Lius
den
har
lige
Bespe

Sa
Mist
drig
Opli
Men
Chr
maa
lige
Men
Chr
Herr
Jeg
føl
men
vend
alle
opli
Salig
denn

lis Soel, oc det store oc herlige den Fornuftige Verdens Lius, i hvilchet alle De *Act.* 21. som vandre skulle derved blive ledsagede 24. til Salighed.

Forvendelse 2. *Quakerne holde, At det Lius som er i dennem er G U D, Christus oc den Hellige Aand; saa at en hver Quaker har den heele G U D, Christum oc den Hellige Aand udi sig, hvilket er stoer G U D S Bespottelse.*

Sandhed. Her er iligemaade en stoer Misforstand om voris Tro: Det var aldrig voris Ord, At en hver Gudommelig Opliusning, oc Christi Aabenbarelse i Menniskens Hierter, var heele G U D, Christus oc den Hellige Aand, hvilket maatte giøre os skyldige i den Bespottelige Grovhed mand os ville paadickte: Men at G U D som er Lius, oc Ordet *Joh. 1. 4.* Christus som er Lius, den anden Adam, *1 Cor. 15.* Herren fra Himmelen, hand som sagde 45. Jeg er det Verdens Lius, Hvo som efterfølgermig skal icke vandre i Mørket, men skal have det Liffens Lius, den levendegiørende Aand, som er G U D over alle velsignet til evig tid, hand haver opliust Mennisken med een deel af det Saliggjørende Lius. Saa at endskiönt denne Opliusning er af G U D, eller Chri-

sto, det Gudommelige Ord, saa følger dog icke dette derpaa, at heele GUD oc Christus er i eet hvert Menniske, icke meere end at den heele Soel eller Luft er i et hvert Huus oc Kammer. Der ere ingen saadanne Grove oc Uskriftmessige Ord i voris Skrifter; Men dette er allee-
 ne deris Modstanderis Forvendelser, til at afskrecke Folck fra oc beflecke voris Hellige Tro. Dog alligevel bruger Skrif-
 ten denne maade at tale med, oc i dens Meening allene sige Vi det samme. Jeg vil vandre i dem oc boe i dem. Hand
Joh. 14. bliver hos eder oc skal være i eder. Jeg
3, 17, 18, vil icke forlade eder Trøsteløse, jeg vil
20. komme til eder. Jeg i dem oc de i mig.
Col. 1. Christus i eder Herlighedsens Haab.
26, 27. Uden Christus er i eder, da ere I forkaste.
2 Cor. 13, Mine smaa Børn, hvilcke jeg atter føder
5. med Smerte, til Christus bliver danned i
Gal. 4. 9. eder. Derfom De nuder næstede Christi
 komme i kiødet (endskiønt de vare Jøder af høy Bekiendelse) holdis for Anti-
 Christne, fordi de icke vilde antage, men imodstode saadan Guds Aabenbarelse; Hvad maa de da holdis for, som modvil-
 ligen fornechte Hans Indvortis, Nær- mere oc meere Aandelig Komme, Bolig oc Herredømme i Sælen? Hvilket er en høyere oc ypperligere Christi Kund-
 skab; Ja den store Hemmelighed, som
 haver

haver været skiult fra Verdens Begyn- *Col. 1. 27.*
delse oc alle Slechter, men nu er aabenba-
ret hans Hellige, den herlige Hemmelig-
heds Rijgdom, som GUD besluttede at
aabenbare Hedningene, hvis Afkomst
Vi ere. Oc endskiönt De kaldis Christ-
ne, saa ere De dog icke mindre Anti-
Christne, end de forðum haardnackede
Jøder, som imodstode Christi Siunlige oc
Legemlige Aabenbarelse.

Forvendelse 3. *Efter Quækernis Lardom*
maa et hvert Menniske blive saligt, saasom
De sige at et hvert Menniske har det Salig-
giørende Lius.

Sandhed. Icke saa. Thi endskiönt
GUDS Lius oc Naade haver været, oc
er aabenbaret, meere eller mindre, for *Joh. 3.*
alle Mennisker, oc giør alle dem salige *20, 21.*
som der af lære at fornechte Ugudelig- *Tit. 2. 11.*
hed, oc de Verdslige Begieriager, oc at *12.*
leve Tuchteligen, Retferdeligen oc Gud- *Exek. 18.*
frygteligen i denne Verden, som Schrif- *21, 22,*
ten lærer, saa følger det dog ingenlunde *23, 24.*
her paa, at Menniskene maa endeligen
adlyde, oc lære saa at giøre, enten De *Mich. 6.*
ville eller icke. GUD frembyder sit Sa- *8.*
liggiørende Lius eller Naade til alle, oc *1 Tim. 2.*
derved kalder alle; Men naar de icke *4.*
ville høre oc lyde det, efter den Aaben- *2 Pet. 3.*
barelsis *9.*
barelsis

bareffis maade dem er given, da er hand
 fri fra deris Blod. Hans Lius som oplufter
 dem er Saliggiørende, men det kand icke
 figis at giøre Dem salige, som det imod-
 Job. 17. staae oc foracte. Korteligen, endog
 16. C. 21. Menniskene ere oplufter, eller hiemsögte,
 17. C. 24. med et Saliggiørende Lius eller Naade, saa
 13. har det dog aldrig været voris Slutning,
 icke heller kand det med rette indföris at
 voris Lærdom, at saadanne Mennisker
 maa nödvendeligen, oc ligesom tvungne,
 blive salige, hvadheller de ere lydige el-
 ler ulydige.

Forvendelse 4. *Ved Quækernis Lius el-
 ler Aand kand De bevægis til Mord, Ho-
 rerie, Forraderi, Tiüverie oc andre saadanne
 Ugudeligheder, saasom (efter Deris Bekien-
 delse) de som saaledis ere bevægede have
 dette Lius i dennem.*

Sandhed. Dette haver aldrig været vo-
 ris Lærdom, icke heller deraf paafølge-
 ligt. Thi endskiönt Vi stadfeste at alle
 have Lius, dog have Vi aldrig sagt at
 alle adlyde det, eller at Ugudelige Men-
 Job. 16. nisker, som saadanne, oc i saadanne ting
 7, 8, 13. ere derved ledsagede. Meget mindre
 C. 3. 20, bør dette Lius at beskyldis for Deris
 21. Synder som det forskyde. Thi herved
 Gal. 5. 16, kiende Vi GUDS Aand, oc Dens Bevæ-
 -----26. gelse

gelse, fra denne Verdens Aand oc dens Fruchter, at GUDS Aand fordømmer al Ugudelighed, oc leder oc opvecker til Reenhed, Barmhiertighed, Retferdighed, &c. hvilcket er af GUD.

Oc med største Vederstyggelighed imodstaae Vi den løsaftige oc Fuule Aand, der vil besmycke Sin vanhellige Frihed med GUDS Aand. GUDS Aand giør Mennisken fri fra Synd, men giver ingen Frihed til at Synde. Icke heller giøre Vi, med hine løse Folck, en Ugudelig oc Forargelig Forskiel imellem Gierningen oc det Onde der er udi; Hvorfore Vi siige, at som Træet kiendis oc kaldis af dets Fruchter, saa Aanderne af deris Indskydelse, Bevægelser oc Tilbøyeligheder; Oc GUDS Aand tilbøyede aldrig nogen til Ont. Derfor forkaste Vi den afskyelige oc Ureene nogle Libertiners slutning, At Ont er icke Ont naar mand bevægis dertil af GUDS Aand; ligesom GUDS Aand nogentid ledde Mennisken til det som i sig selv er ont, eller det var mueligt at være uden Synd, da Synden, som Mord, Hoer, Tyveri, &c. begaais; Hvilcket aldrig var, ey heller kand være GUDS Aands Viis oc Skick, saasom den er Reen oc Hellig evindeligen, oc opvecker i alle, som følge dens Overbeviisninger oc Anrørelser, en indvor-

indvortis Sands oc alvorlig Sorg for Synden, oc saaledis leder Dem til en sand Pœnitense oc Omvendelse, uden hvilcken al Religions Bekiendelse oc Ovelse er iidel Hycklerie oc Schinhellighed. Saa at Menniskens Synd oc Fordervelse er af hannem selv, men hans Hielp er i GUD alleene, formedest JESUM CHRISTUM, voris Forfonere oc Helliggiørere.

II. C A P.

Om Ufeilbarhed oc Fuldkommenhed.

Forvendelse. 5. **Q***V*akerne kand umueligen fare vild, men ere fuldkomme, saasom det Lius de have er Ufeilbart.

Sandhed. Her seer mand iligemaade voris rette meening at være forfalsket. Vi bekiende at dette Lius (eller Principium) er Reent, Fuldkommen oc Ufeilbart, thi ellers kunde det icke lede Menniskens udaf Ureenhed oc Vildfarelse til Salighed. Men Vi have aldrig sagt om os selv at Vi vare saadanne, alleniste fordi det var i os. Men dette stadfeste Vi, at alle de som derved ere ledsagede, ere saa viidt Fuldkomme, Ufeilbare oc paa rette Vey, som de følge det samme, oc icke

icke viidere. Thi det er icke Indbild-
 ninger, Studeringer, Opinioner oc Me-
 ninger om hvad som sandt er, ey heller
 Trois Articler oc Overeensstemmelse der-
 udi, i hvor Sande de oc monne være,
 der giør et Menniske til en sand Troende
 eller en ret Christen, men det er een *Rom. 8. 4.*
 Overeensstemmelse i Hierte oc Gierning
 med GUDS Villie, i al hellig Omgien-
 gelse, efter dette Gudommelige Liufis oc
 Livs Aabenbarelse oc Tildrivelse i Siæ-
 len, hvorved et Menniske kiendis retteli-
 gen at være et GUDS Barn. Thi de
 som drivis af GUDS Aand ere GUDS
 Børn. Oc dersom nogen icke haver *Rom. 8. 9.*
 Christi Aand, da er hand icke hans. Oc *Rom. 8.*
 lad dette vel merckis, at endskiønt dette ^{14.}
 Aandelige Lius (eller Principium) er udi
 Mennisken, saa er det dog icke at Mennis-
 ken, men af GUD formedelst Jesum Chri-
 stum. Hvad Lærdom kand da fremsættis,
 hvor udi Selv er meere fornechtet, oc
 GUDS Naade oc Gave meere ophøyet,
 end Denne? Oc derfor lader os icke len-
 ger misforstaaes oc beskyldis i disse Pun-
 cter, hvorudi voris Mening saa klarligen
 givis til kiende, oc icke meere liide For-
 haanelse af de Gode, oc Forfølgelse af de
 onde, som Os dette paadickte. Dog til
 Beviis at der er en Fuldkommenheds
 stand uden Synd (dog icke i al Viisdoms

oc Herligheds Fylde) erholdelig i dette liiv, da have Vi her underföyet disse stæder af den Hellige Schrift, hvortil for kortheds skyld Læseren henviis. Schab. 17. 1. 5. M. B. 18. 13. Job. 1. 1, 8. C. 2. 3, &c. C. 8. 20. Psal. 18. 33. Psal. 37. 37. Oc. 119. 1. Ordsf. 2. 21. Mat. 5. 48. Luc. 6. 40. 1 Cor. 2. 6. 2 Cor. 13. 9. 11. Eph. 4. 13. 1 Thessl. 3. 10. 2 Tim. 3. 17. Jac. 1. 4. 1 Pet. 5. 10. Heb. 6. 1. 1 Joh. 1. 7, 8, 9. C. 2. 20, 27. C. 3. 5, 6, 7, 8. C. 4. 17.

III. C A P.

*Om Skrifterne, Deris Sandhed, Myn-
dighed, oc Nytte.*

Forven- **Q** *Uakerne neckte Troen ved
delse. 6. Skifterne, i det De neckte
dem at være GUDS Ord.*

Sandhed. Vi bekiende om Skrifterne
hvad de Bekrefte om sig selv, nemlig, At
Luc. 1. 1. De ere en Beretning om de ting som i
fordum tider have været kundgiorde, oc
os overantvordede, ved den Hellig Aands
2 Tim. 3. Indskydelse; Oc paafølgeligen at de ere
16, 17. nyttelige til Lærdom, til Straf, til Ret-
telse,

telse, til Optueltelse i Retferdighed, at
 det GUDS Menniske skal være fuldkom-
 men, oc bereed til al god Gierning. De
 ere en Form af Sunde Ord, hvilcke Vi
 troe, bekiende oc flitteligen læse, som
 voris fornemste Forretninger her i Ver-
 den; oc det er vore Siælis Inderlige
 Bøn, til den Allershøyeste GUD, at Vi
 maatte føle oc vidne Deris Fuldfyldelse i
 vore egne Siæle, at GUDS Villie saaledis
 maatte skee her paa Jorden, som den er i
 Himmelen; Men Vi tør icke kalde Dem
 GUDS Ord, hvilcket Navn De ingen-
 steds give sig selv, men tilskrive Christo *Joh. 1. 4.*
 allene, paa mange stæder. Derfor af *14.*
 Ærbødighed til Christum, oc ingen For- *Asb. 19.*
 ægt til Dem, (hvilcke Vi tro at være af *13.*
 Guddommelig Myndighed, oc holde for
 den heste Bog i Verden, oc bekiende
 at være saa viidt GUDS Ord som
 nogen Bog kand være) holde Vi det for
 voris Skyldighed at give hannem allene
 denne Ære-titel.

Dog alligevel, saasom GUDS Ord un-
 dertiden bemerker GUDS Bud o Be-
 falning, i henseende til den ting som er
 befaleet efter GUDS Sind oc Villie, da
 kand det kaldis GUDS Ord, eller Her-
 rens Ord; Som Propheterne havde Her-
 rens Ord til Personer oc Stæder, paa
 sære tider oc Leyligheder; det er, at

Marc. 7.
13.

Joh. 1. 4.

5 M. B.
30. 14.
Rom. 10.
6, 7, 8.

forkynde GUDS Sind oc Villie, eller det som af Herren var Dem befaleet at giøre eller kundgiøre. Paa denne maade bruger CHRISTUS det, naar hand siger til Pharisæerne, At De gjorde GUDS Ord (eller Befalning) til intet, formedelst Deris egne Paaleggelser. Men fordi Menniskene ere saa geneigne til at slutte, at dersom De have ickun Skrifterne, da have De nock, for De holde Dem for at være det eeniste Guds Ord, oc saa kære sig icke vieldere efter noget andet Ord, (fra hvilcket disse gode Ord ere udsprungne) derfor have Vi været nødde til, oc det ved GUDS gode Aand, iideligen at henviise dem til det store Ordenis Ord CHRISTUM JESUM, i hvilcken er Liiv oc det Liiv er Menniskens Lius, at De maatte komme til at føle det som er dennem nærmere end Skrifterne, nemlig det Ord i Hiertet, som udgav Skrifterne, hvilcket er CHRISTUS i Dennem, Herlighedsens Haab. Oc hand er den eeniste rette Skrifternis Fortolkere, saavelsom Author oc Begyndere, uden huis Lius, Aand oc Naade, ingen Læsere kand læse Dem sig til nytte.

Forvendelse 7. *Quakerne sige at Skrifterne ere aldelis ingen Midler oc Hielp til at imodstaa Fristelser.*

Sand-

Sandhed. Dette er Os ocfaa ukierligen paakæst. At Skrifterne allene, eller af sig selv, kand være nock til at imodstaa Fristelser, nechte Vi, thi da skulle alle som have oc læse dem derved sikkerligen blive bevarede fra Fristelser; Men at Vi skulle sige At de ere aldelis ingen Midler eller Redskab i GUDS Haand, hvorved dette scheer, da Vi dog til skrive det voris egne Skrifter, er enten stor Ukundighed, eller Vanartighed i Vore Modstandere. GUD haver brugt, oc dagligen bruger Skrifterne dem til Straf, Underviisning, Trøst oc Ophbyggelse, som tilbørligen læse Dem, ved hans Aand, hvilken Brug oc Nytte Vi selv ofte have sølet oc fornummet af Skrifterne, formedelst GUDS gode Aand, som haver hiulpet voris Aand, i at retteligen læse oc betrachte dem; oc Vi ønske hierteligen at de maatte høyere skattis af alle Christendommens Bekiendere.

I V. C A P.

*Om GUDS Hellige Aand, oc Dens
Embede Menniskens angaaende,
oc om Kirke-Tienisten.*

Forven- **Q** *U*akerne stadfeste At GUDS
delse 8. *Aand er den Unmiddeltbare
Lærere, oc ingen andre Midler ere nu for-
nødne, som Prædicke-Embedet, Kircke-Tie-
niste, &c.*

Sandhed. Vi have aldrig faaledis ladet
os forlyde, men vore Daglige Prædicke-
ner igrendriver denne Beskyldning.

Men her udi, som i mange andre ting,
fornemme Vi Satans store Underfundig-
hed, i at hindre Sandheds Udbredelse oc
fette Menniskens Hierter der imod. Thi
som hand icke kand nechte, at Aanden
bør at ophøvis over alle sunlige Instru-
menter, oc Midler, oc at Dens Aaben-
barelser, Overbeviisninger, Tilbøyelig-
heder oc Virkninger ere uforbigenligen
fornødne i Menniskens Hierter, (hvilket
saa herligen Stemmer over eens med den
Evangeliske Huusholdning oc Forord-
ning) da søger hand at kuldkaſte det
med at forkaste alle Midler, oc saa bringe
voris Lærdom udaf dens viſſe Grenſer.

Thi

Thi Vi have aldrig nechtet Midler oc deris Brug oc Nytte, men fra Begyndelsen til denne Dag, have selv brugt den- nem: Dog meene Vi saadane Midler, some brugis i GUDS Liiv oc Kraft, oc icke i oc af Menniskens bare Viisdom oc Villie, eller kiødelig Paafund oc Opdicht, hvilcket allene Vi med rette forkaste. Som for Exempel. Vi kand icke holde det for at være et Evangeliske Embede, som icke haver den Evangeliske Aand, eller at saadanne kand være sendte af GUD, some icke ere lærde af GUD, eller at De ere bequemme til at lære andre, hvad Igienfødselen oc Veyen til Salighed er, som selv icke ere Igienfødde, eller at saadanne kand nogen tid føre Siæle til GUD, der selv ere fremmede fra hannem, som De i *Giern 19. 2.* Eller bringe andre til den Daab, som scheer ved Ild oc den Hellig Aand; som selv aldrig have været Omskaarne med den Hiertets Omskiærelse i Aanden, hvilcket *Rom. 2. 29.* er endeligen fornøden til at giøre en ret Løde, eller en sand Christen, oc meget meere til at giøre nogen en Sand Evangelii Tienere.

Denne Ubefarne oc Krafteløse Præstetieniste oc dens Betientere, kand dette Folck, som kaldis Qvækere, icke nøyis med, eller antage, oc derfor kand ey heller

- heller underholde ; men den Tieniste oc de Betientere, som ere efter Skrifterne, erkiende oc antage Vi med Hiertens ære oc Glæde, oc ere redebonde til at hielpe oc underholde Dem i deris GUDS Tieniste. Dette er da selfomt, at fordi
- Joh. 14. 6, 17, 26.* Vi nechte alle falske Midlør, oc saadanne
- C. 16. 13.* som icke ere hellige, oc icke brugis i
- Gier. 1. 8.* GUDS Aands oc kraftis Opliusning oc
- Gal. 1. 1, 15, 16.* Ledfagning, at Vi derfor skulle beskyl- dis for at nechte alle Midler, end oc de som brugis oc handlis retteligen: Dette er tvert imod baade vor Lærdom oc GUDS- Dyrckellis manneer. Hvorfore Vi her- med udførligen bekiende, at Vi holde oc elske alle Evangeliske Midler oc Ord- nantzer : Thi Vi komme flitteligen til-
- Psal. 37. 7.* sammen at Dyrcke GUD, oc at bie efter, vogte paa eller opvarte hannem, hvor
- 1 Cor. 14. 15, 29, 30, 31.* Vi baade giøre Bøn oc Prædicke, en efter en anden, efter som GUD bereder oc be- væger voris Hierter ved sin Aand, oc hvad hand os aabenbarer, efter Apostlei- nis manneer, ellers tie Vi stille for Herren.
- Joh. 16. 7. 20, 22.* Icke heller ere Vi foruden Aandelige Psal- mer oc Lovsange oc Melodier i vore
- Eph. 5. 19.* Hierter til GUD vor frelsere, ved den
- Col. 3. 16.* samme Hellige Aand, saa ofte Vi deraf trøstis oc bevægis, som i fordum tider i Skriften omlæsis.

V. C A P.

*Om de Hellige Trende, eller Skriftens
Tre-Eenighed.*Forven-
delse. 9.**Q**uækerne nechte Tre - Eenig-
heden.

Sandhed. Aldelis icke. Vi troe paa de *Joh. 1. 1.*
 Hellige Trende, Faderen, Ordet oc Aan- *Rem. 9. 5.*
 den, efter Skriften, oc at disse Tre ere *1 Joh. 5.*
 Sandeligen oc Eegentligen Eet, af Een *7.*
 Natuer oc Villie; men Vi ere heel var- *1 Cor. 1.*
 lige, i at gaa fra Skriftens Spraag oc *18, 31.*
 Maade at tale med, til Opdichtede Scho- *C. 2. 2.*
 le-phrafer, som disse, Atskilde Personer *6.*
 oc Værelser; hvorudaf de mange grove *Col. 2. 8.*
 oc ubeqvenne Meeninger oc Inbildnin-
 ger som Folck have om Faderen, Sønner
 oc den Hellig Aand ere opkomme. Oc
 Vi holde det for, at saadan Dyb oc Cu-
 rieuse Indgranskning, i disse høye oc Gu-
 dommelige Sager oc Væsen, oc andre sli-
 ge store Hemmeligheder, endskiønt san-
 de, tiene lidet til Gudfryctighed oc min-
 dre til Fred, hvilcket alle sande Christne
 fornemmeligen skulle have deris øye paa.
 Oc derfor kand icke bifalde, mindre be-
 rømme, denne Curiositet, hvercken i os

selv eller i andre, faasom os siunis at faa-
 danne dybe Sandheder oc Hemmelighe-
 der skulle sielden oc varligen handlis, oc
 icke opsettis som den Christne Kirkis oc
 Samfunds Vilkaar oc Kiendemærcke. Thi
 foruden dette at JESUS CHRISTUS selv
 haver lærdt os anderledis, da ere Vi
 nochsommeligen advarede af det som i
 alle tider have paafuldt saadan Skriftens
 Overfinlig udsponden Forklaring. Men-
 niskene ere alt for meget geneigne til at
 lade deris Hierne udløbe deris Hierte, oc
 deris Meninger overgaa deris Giernin-
 ger, oc deris Ivrighed underholde deris
 Indbildninger, i stæden at de dagligen
 skulle paatage sig CHRISTI Kaars, iidelig-
 gen Vaage, oc faa føre et helligt oc u-
 straffeligt Levnet : Hvilcket Vi foræctede
 Qvækere ønske heller at maatte være
 voris Daglige Omsorg, oc Skriftens egne
 Ord var Trois Artickel, i denne som i
 alle andre Poster ; Saasom Vi elske
 meere Selvforneetelse end høy Bekien-
 delse, oc Kierlighed end Kloghed, ef-
 ter den høyoplyuste Apostels Regel, 1
 Cor. 13.

VI. C A P.

Om CHristi Guddom.

Forven- **Q** *Vakerne nechte CHristum*
delse. 10. *at være GUD.*

Sandhed. Dette er en heel Usandferdig, saa vel som Ufornuftig Beskyldning : Saa som voris faste Grund-Lærdøm, hvorved mand giør Forskiel imellem os oc andre, er denne, At CHristus, som er det Guddommelige Ord, opliuser alle Menniskers Siæle som komme i Verden, ved et Aandeligt oc Saliggiørende Lius, hvilcket Ingen kand giøre uden Hand som er Siælenis Sckabere. Oc dette viiser io klarligen at Vi tro hannem at være GUD, oc at Vi fuldeligen oc udførligen det samme bekiende efter Skriften ; Nemlig, At i hannem var Liiv, oc at Liivet var Menniskens Lius, oc GUD over alle velsignet evindeligen. *Joh. 1. 9.*
Joh. 1. 1.
Rom. 9. 5.

VII. C A P.

Om CHristi Manddom.

Forven- **Q** *Vakerne nechte CHRISTI*
delse. 11. *Menniskelige Natuer.*
C 2 *Sand-*

Sandhed. Vi have aldrig lærdt, talde
 eller holdt saadan Grovhed, dersom ved
 Menniskelig Natuer forstaaes JESU CHri-
 sti Manddom. Thi som Vi troe at Hand
 er GUD over alle velsignet i Evighed,
 saa visseligen troe Vi at hand er af Abra-
 hams oc Davids Sæd efter kiødet, oc
 derfor Sandeligen oc Egentligen Mennis-
 ke, liig os i alle ting, (oc een tid alle
 ting undergigen for vor skyld) Synden
 alleene undtagen.

Esa. 7. 14.

Mat. 1.

23.

Luc. 1.

31.

VIII. C A P.

Om JESU CHristi Lidelser oc Død.

Forven- **Q**uækerne haabe at blive Ret-
 delse. 12. *ferdig-oc Salig gjorde alleene
 ved det Ildvortis Lius, oc icke ved CHristi
 Lidelser oc Død.*

Sandhed. Dette er os ocfaa ubilligen oc
 usandferdeligen tillagt. Men saasom
 dette Ord Retferdiggiørelse (Justifica-
 tio) brugis paa atskillige maader, da rø-
 dis Jeg til at giøre denne Forskiel. (1)
 At dets Rette, Egentlige oc Naturlige
 Mening er, At giøre dem Retferdige
 som vare Uretferdige, Gudelige som vare

Ugu-

Ugudelige, Hellige som vare Schinhellige, som Apostelen taler, 1 Cor. 11. Saa-
danne vare nogle af Eder ; men I ere af-
toede, men I ere helligede, men I ere
Retferdiggiorde i den Herris JESU Navn,
oc i vor GUDS Aand. (2) Ordets U-e-
gentlige Bemærckelse (eller, som Nogle
kalde det, Rettergangs Meening) hen-
lører til CHRISTUM som et Offer oc For-
soning for Synd, som Rom. 5. 9. Saa
skulle vi da meget meere, efterat vi ere
Retferdiggiorde i hans Blod, blive frelste
ved hannem fra Vreden. Oc 1 Joh. 2.
1, 2. Derfom nogen synde, da have Vi
en Talsmand hos Faderen, JESUM CHRI-
stum den Retferdige, oc hand er en For-
ligelse for vore Synder, oc icke alleniste
for vore, men for den gandske Verdens
Synder. Hvilcket, endskiönt det er en
Ufeilbar Sandhed, som Vi stadeligen tro
oc bekiende, dog skal ingen have Ret der
til eller Nytte deraf, uden de sande
Troende, som komme til en sand Bod
oc Bedring, oc da kand det med rette
sigis at GUD Retferdiggiør endoc de U-
gudelige, oc anseer dem, formedelst JE-
sum CHRISTUM, som de aldrig havde syn-
det, saasom deris forbigangne Synder ere
dem forladne, for denne hans Elskelige
Søns skyld. Icke at GUD anseer den-
nem at være i Christo, som icke ere i
han-

2 Cor. 5.
17.

Joh. 3.
20, 21.

nem, det er, som icke ere i Christi Tro, Lydighed oc Selvfornættelse, oc som icke ere helliggjorde oc ledsagede af Hans Aand, men imodstaa den; oc i den stæde skulle døe til Synd, formedelst en sand oc alvorlig Omvendelse, leve oc öve sig dagligen derudi: Thi De som ere i Christo blive Nye Creature; De Gamle ting ere forbigangne oc alle ting hos dem ere blevne Nye. Hvorfore Vi sige, at hvadsomhelst Christus da gjorde, baade i hans Liiv oc Död, var af stoer Nytte till alle deris Salighed som have troed, som nu troe, oc herefter skal troe paa hannem, til Retferdiggiörelse for GUD. Men dette er Veyen at komme til denne Tro, nemlig, At antage oc adlyde hans Gudommelige Liuis oc Naadis Aabenbarrelse i Samvittigheden, hvilcket leeder Menniskene til at troe oc höyt ac̃te, oc icke til at nechte oc ringe ac̃te, Christum, som det store almindelige Offer oc Eeniste Meglere. Thi Vi stadfeste at At følge dette hellige Lius i Samvittigheden, oc at vende voris Hue oc alle vore Tanker oc Gierninger der til, er den retteste, ia den Eeniste, Levende oc Helligede Vey, til at have en sand Tro paa Christum, som hand er aabenbaret i kiödet, oc retteligen at giöre Forskiel paa Herrens Legeme, hans Komme oc Lidelse, oc

til at nyde hans Velgierninger, som det
 Eeniste Offer oc Meglere ; efter den El-
 skelige Discipels meget dybsindige Ord:
 Derfom Vi vandre i Liuset, som GUD er
 i Liuset, da have Vi Samfund med hin an- ^{1 Joh. 1.}
 den, oc JESU CHristi hans Sôns Blod ren- ^{5, 6, 7.}
 ser os af all Synd. Oc fordi Vi sige at
 CHristi udvortis Komme oc Lidelser icke
 er dennem til Salighed, som leve i Synd,
 oc imodstaa dette Gudommelige Lius, da
 have somme ukierligen, saavelsom usand-
 ferdeligen sluttet, at Vi nechte Kraften
 oc Nyttten af CHristi Komme oc Lidelser
 i kiôdet, som et Offer for Synd ; da Vi
 dog alleniste nechte oc imodsigte den
 Falske oc Farlige Tilegnelse (Imputatio)
 til Dem, som ere oc blive fremturende i
 en Ulydigheds Stand. Thi Vi troe at
 CHristus icke kom til at saliggjøre Men-
 niskan i deris Synder, men at frelse dem
 fra deris Synder ; Oc De som oplade de-
 ris Hierters Dôre for hans Indvortis oc
 Aandelige Bancken, (nemlig hans Aands ^{Aab. 3.}
 oc Liusis Refselsler oc Overbeviisninger) ^{20.}
 have Deris Samvittigheder bestenckede,
 med hans Blod, fra døde Gierninger, (det
 er, frikiendt fra deris skyld,) til at tiene
 den levende G U D. Oc saa viidt alleene
 som Menniskene, formedelst Troen oc
 en sand Omvendelse, komme til at være
 CHristi, er CHristus deris : Saaviidt som
 hand

hand haver Deel i deris Hierter, saa viidt have de Deel i hans Kierlighed oc Salighed, ~~det~~ er , saa viidt som de ere hans Naade lydige, tage hans Kaars paa sig, oc efterfølge hannem, i Ydmygheds, Hellig-

Rom. 8. 1. heds, oc Selvfornectelsis Veye, saa viidt have de Deel i CHristo, oc icke viidere. Her er da ingen Fordømmelse i oc for dem som ere i CHristo JESu, fordi De vandre icke efter Kiødet men efter Aanden.

Oc her have Vi befundet den Merckelige oc Færlige Anstøds-steen, som Vi fryckte mange have løbet an paa, oc Vi gierne ville skye, oc hierteligen ønske at andre maatte oc saa vare sig for, nemlig, At fordi CHristus døde et Offer for den ganske Verdens Synder, hvorved hand fatte Menniken i en Capacitet (eller Beqvemheds oc Mueligheds stand) til at erlange Salighed, oc haver givet en hver sit Naadis Pund, det at forarbeide oc udvircke, da forvoue de sig, eller stole saaledis paa dette Offer, at De blive fremturende i Synden, uden nogen Sand Poenitense, Bedring oc Omvendelse; Saa at de icke døde til Verden med CHristo, men leve derudi, efter dens Aand oc Begierligheder. Saadanne maa forfickre sig at de aldrig skal komme hvor CHristus er hængangen, thi (siger Apostelen) GUD sendte sin Søn at velsigne os,
i at

i at omvende en hver af os fra sine Veyis Ondskab. Saa at de Synderknusede, de Ydmyge, de Sachtmodige oc Selvfornechtende ere de, der have den sande oc fulde Frucht oc Nytte af CHristi Komme, Liidelfer oc Forsoning, oc af alle de hellige Udseender GUD Fader havde i at salve, oc sende sin elskelige Søn til Verden, nemlig, At hand skulle være Veyen, Sandhed oc Liivet, Eet Lius, en Ledsa-gere oc Frelser, en Konge, Præst oc Prophete, et Offer, en Helligiørere oc Meglere, til at regere i Menniskens Hierter, lære dem GUDS Kongelige Low, give dem Saligheds Kundskab, oc at megle imellem, forlige dem med, helliggiøre oc Retferddiggiøre dem for GUD, hans Himmelske Fader evindeligen. Af alt dette kand en hver Upartiisk Eftersøgere letteligen see, at Vierkiende CHristum i hans To-haande Aabenbarelse, nemlig, som i Kiødet af Abrahams Sæd, saa i Aanden (efter hans Løfte) som hand er GUD over alle, velsigned i Evighed. Hvorudi er en Fuldkommen Bekiendelse om hannen, baade som en Velsignet Person, oc som et Gudommeligt Væsen, (Principium eller Begyndelse) Liiv oc Lius i Siælen. Oc fordi vore Modstandere icke have gjort denne klare oc nødvendige Forskiel, da have De ofte mis-

forftaaet voris hellige Tro, oc de Skrif-
tens Spraag fom handle om CHrifo i
begge diffe henfeende. Thi det er icke
andet end dette famme Evige Ord, Lius,
Kraft, Viisdom oc Retferdighed, fom da
tog Kiødt, oc aabenbaredis i det hellige
Legeme, hvorved Vi have erholdet, oc
kunde nyde diffe Aandelige Velgiernin-
ger, oc derforre have ftørste Aarfage at
bekiende, at Lius er Allenifte af han-
nem, Syndernis Forladelfe Allenifte for-
medelft hannem, oc Helliggiørelfe ved
hannem Allene. Saa at det Vi tilskrive
hannem allene voris Forløfning fra Synd
oc den Evige Død, i diffe tider, fom hand
nu er aabenbaret ved fin Hellige Aand i
vore Siæle (fom tilforn er meldet) kand
icke giøre hannem til en mindre Frelfere i
fordum tid, eller forringe oc til intet
giøre den ende oc ndfeende, det Gavn
oc Nytte af hans velsignede Aabenbarelse
i Kiødet, da paa Jorden, eller Megling
nu i Himmelen: Hvis Lærdom Igiennem-
trengde, hvis Levnet Prædickede, hvis
Død, Opftandelfe oc Himmelfart Bekref-
tede den Velsignede Aabenbarelse at være
intet mindre, end Det Ord-Gud, Men-
niskens Liiv oc Lius, aabenbaret i Kiø-
det, til Verdens Frelfe, efter Apostelens
Ord, 1 Tim. 3. 16. Oc derforre var E-
gentligen oc Sandeligen Menniskens Søn

paa

Job. 1. 4,
9.

paa Jorden, oc er nu ligesaa visseligen Menniskens Søn i Herlighed, som voris Manddoms Hoved, ved huilken Vi ocsaa skal blive herliggiorde, dersom Vi nu indtage ham i vore hierter, som det sande Liiv, der viiser oc leeder os paa en til det Evige Liiv, oc derudi blive fremturende til Enden.

I X . C A P.

Om Gode Gierninger, &c.

Forven- **Q** *Uakerne holde at mand For-*
delse. 13. *tiene ved Gierninger, lige-*
som Papisterne; hvorved Retferdig-giørelse
ved Troen til CHristum forkastis.

Sandhed. Intet mindre. Men Vi sigē med Apostelen, Jac. 2. At den Sande Trø paa Christum kand icke meere være uden Gierninger, end Legemet kand leve uden Aanden. Hvor der er Liiv, der er Bevægelse, oc hvor det Gudommelige Liiv oc Bevægelse icke er, der kand ingen Sand Tro være, saasom Troen er det Guddommelige Livs Frucht. Ja efter denne Lignelse (dersom disse tvende skulle skillis ad) da maatte Gierninger, som
D 2 lignis

lignis ved Aanden, holdis for den beste Deel. Troen selv er en Sindets Gierning, ved GUDS kraftige Virkning derudi, oc derforre en Gudelig Gierning. Oc saa snart den sande Tro undfangis i Siælen, da begiver den sig strax til Gierning, hvilcket er baade dens Natuer oc Ende.

Icke heller holde Vi at vore beste Gierninger, endskiönt den Sande Trois Fruchter, kunde Fortiene eller Meritere. Ney icke engang Troen tillige med Gierninger, saasom det Evige Liiv er GUDS Gave. Alt hvad som et Menniske kand tro oc giøre, kand aldrig sigis egentligen at fortiene den Evige Salighed; fordi der kand ingen Liighed være (som endelig maa actis hvor der er Fortieniste) imellem hans Beste Gierninger i dette Liiv, oc den Evige Salighed. Hvorfore alt hvad som et Menniske kand giøre, end oc ved den Hellig Aands Bistand, kand icke egentligen sigis at fortiene, som en Gield der Creaturet kand kræve, oc GUD er det skyldig. Icke dismindre er dette en Evangeliske oc U-giendrivelig Sandhed, At en Sand Tro, oc Gode Gierninger som deraf have deris Udsprung, skal erlange en Ærefuld Udødelighed, hvormed det haver behaget den Allerhøyeste GUD naadeligen at velsigne Menniskens Børn, som

som stræbe derefter : Oc dette bekræfte
 Vi stadeligen oc derforø dristeligen oc
 Aabenbarligen bekiende. Saa nechte Vi
 da al Fortieniste , endoc af vore beste
 Gierninger, meget meere af saadanne,
 som nogle Papister holde for at være for-
 tienende. Men som Vi, paa den ene side,
 nechte Gierningers Fortieniste, saa paa den
 anden side, kand Vi icke holde med den
 Dovne oc Lade Tro, som icke udarbeider
 Siælens Salighed med Frycht oc Bævelse.
 Lader os icke dømme Folk af deris Gode
 Gierninger at være Papister, hvilcke bør
 at udviise dem rette Christne. Dette er
 Jeg vis paa, at Troen uden Gierninger,
 oc en Indbildning om Befrielse fra Vre-
 de, hvor der ingen Frelsning eller Ren-
 selse er fra Synd, som er Aarsag til Vre-
 den, er gandske imod Skriften, oc meget
 meere farligt for Siælen. Salig er Den
 som hører Christi Ord oc giør dennem :
 Hvorforø der skal sigis paa den Yderste
 Dag, icke Vel Bekiendt, men Vel Giort,
 Du Fromme oc Tro Tienere, gack ind i *Mat. 25.*
 din Herris Glæde. Du Hellige, Ydmy- *21.*
 ge, Taalmodige oc Saetmodige i dit Lev-
 net ; Du som elskte mig over alle ting,
 oc din Næste som Dig selv, gack Du ind ;
 thi for Dig oc saadanne dine liige var det
 bereed, førend Verdens Grundvold blev
 lagt ; Oc denne hans Troskabs Belønning
 er

Rom. 6.
23.

er G U D S U-endelige Kierlighed, aaben-
baret oc givet Menniskene, formedelf
CHristum. Thi som Dóden er Syndfens
Sold, saa er det Evige Liiv G U D S Gave
Som Vi derfor icke kunde troe, at vore
Gode Gierninger fortiene, saa troe Vi
heller at de giøre os Retferdige. Thi
endskiønt Ingen er Retferdiggiort uden
hand er nogen sinde helliggiort, saa er
dog alt hvad Menniskene kand giøre, hans
Skyldighed, oc kand derfor icke betale
Gammel Gield, eller udslette begangne
Synder; men det scheer alleniste af iides
blotte Naade oc Barmhiertighed, paa
hans Omvendelse oc Bedring, formedelf
CHristum, det rette Forsonings Offer oc
voris eeniste Meglere. Saa at Vi ere icke
Retferdiggiorde fordi Vi ere Helliggiorde,
de, men for hans skyld allene; som giøre
os hellige, oc vircker alle vore Gode
Gierninger i os oc for os, oc saaledes
fremstiller os U-straffelige, nemlig CHri-
stus JESUS, som af G U D er bleven Os
(som de Hellige i fordumtid) til Viis-
dom, Retferdighed, Helliggiørelse oc
Igienbófning, paa det at den som vil rose
sig skal rose sig i HERREN.

1 Cor. 1.
33, 31.

Om

Forven-
delse 14
vangelisk
verer.

Sandh

være Sa-
geliske
kiende
Men Vi
ne Ord,
i deris
hannis
rens, fin-
er inge
Beviis a
At diff
kiende
tid, d
skiulte
oc Lig
kiende.
gen Te
de, elle
ke Huu
som de

X. C A P.

Om Vand-Daaben oc Nadveren.

Forven- **Q**uakerne nechte de Tvende
delse 14. Store Sacramenter oc E-
vangeliske Ordinantz, Daaben oc Nad-
veren.

Sandhed. Hvadsomhelst befindis at
være Sandeligen oc Egentligen en Evan-
geliske Ordinantz, eller Indstiftelse, er-
kiende oc adlyde Vi med ærbødighed.
Men Vi kand icke finde i Skriften faadan-
ne Ord, som vore Modstandere her bruge
i deris Beskyldning. Vi bekiende at Jo-
hannis Daabs Brug, faavelsom Nadve-
rens, findis i Skriften; Men Brug allene
er ingen Instiftelse, eller nocksommelig
Beviis at den altid skal ved lige holdis.
At disse i de tider vare brugelige be-
kiende Vi, saasom det var en Barndoms
tid, da Sandheds Hemmeligheder laa
skiulte oc ligesom indfoldede i Skygger
oc Lignelser, som alle Protestanter be-
kiende. Men dette er voris Tro, at in-
gen Tegn eller Skygger ere Stedsevaren-
de, eller Indstiftede under den Evangelis-
ke Huusholdning, siden at Christus selv,
som derved betegnedis, er kommen.

End.

Endsklônér deris Brug mueligen var til-
ladt de Unge oc Svage de første Evange-
liske tidens Bekiendere, af den store
Medlidenhed (oc Condescension) som
da giordis fornóden.

At bringe Skygger oc Figurer, Tegn
oc Betydninger ind udi den Evangeliske
Huusholdning, (hvilket er lige tvert
imod dens Natuer, saasom den er Indvor-
tis, Aandelig oc Evig) er at forandre den
heele Evangeliske Stand, oc giøre CHristi
Komme til intet. Vil nogen sige, At
de vare i brug efter CHristi Komme oc
Himmelfart, da svare Vi, Saa vare mange
Jødiske Ceremonier, som icke saa letteli-
gen kunde afskaffis, saasom Omskiærel-
sen, &c. Det er os nock, at Vand-Daa-
ben var Johannis, oc icke CHristi: At
JESUS aldrig døbte med Vand. At den
var ingen part af Pauli Commission, hvil-
ket den endelig maatte være, dersom
den havde været holdet Evangelisk oc
Stedse varende. At der er ickun Een
Daab, saavelsom Een Tro, oc Een Herre.
Oc at Daaben bør at være af den samme
Natuer, som det Rige hvis Ordinantz de
er, oc det er Aandeligt. Det samme kand
iligemaade sigis om Nadveren, saasom de
begge henhøre til de gamle Jødiske Ski-
cke, oc brugtis til at Betegne det Verck
som

Mat. 3.

11.

Giern. 1.

5.

Joh. 4. 2.

1 Cor. 4.

15, 16, 17.

Eph. 5. 4.

som
selv.

V

befal

i Br

Paul

fork

mer,

tilta

At h

nogl

hann

var

hanc

voxe

cke

ge;

dis

famn

indv

Brøc

hans

kien

men

rebi

ge it

min

de b

Leg

geng

Befy

som da skulle fuldkommis ved Væfenet
selv.

Vil nogen her foregive, At Christus *Luc. 22.*
befalede at Een af dem skulle altid holdis *19.*
i Brug, til hans Ihukommelse, hvilcket
Paulus saaledis forklarer, At de dermed
forkynde HERrens Død, til hand kom- *1 Cor. 11.*
mer, Da svare Vi, At hand som saaledis *26.*
tiltalte sine Disciple, lagde dette der til, *Joh. 14.*
At hand vilde komme til dem igien : At *1, 2, 3.*
nogle skulle icke smage Døden, til de saa *Mat. 16.*
hannem komme i sit Rige: At hand som *28.*
var hos Dem skulle være i Dem : Oc at *Joh. 14.*
hand icke ville dricke meere af det som *17.*
voxer paa Vintræet, til hand skulle dri- *Mat. 26.*
cke den Nye Viin med dem i GUDS Ri- *28.*
ge; Den som de Nye Flasker skulle fyl- *Marc. 14.*
dis med; det Rigis Viin som hand paa *25.*
samme stæd omtaler, hvilcket Riige er *Luc. 5. 37.*
indvortis. Hand var det Himmelske *Luc. 17.*
Brød, som De endda icke kiendte, ey heller *20.*
hans Kiød oc Blod, som De dem burde at *Joh. 6. 53.*
kiende. Saa at endskiönt Christus var kom- *10 62.*
men, at giøre Ende paa alle Skygger oc Fo-
rebildninger, saa vare de alligevel brugeli-
ge iblant Dem, til at Betegne, Fremviise oc
minde dem om Christo, indtil hand kun-
de blive deris Siæle bedre bekiendt, som
Legemet oc Væfenet selv, oc det Ufor-
gengelige Liffens Brød fra Himmelen.
Befynderligen vare disse Ceremonier nyt-

Col. 2. 17. tige iblant de tiders Mennisker, hvis Religion bestoed i mangfoldige saadanne Lignelser, Tegn oc Skygger, som alle pægede hen til Væsenet CHristum, aabenbaret i sit Folck. Heraf seer mand at Vi (som kaldis Qvækere) icke nechte Dem, enddog Vi icke bruge de udvortis Elementer, fordi Vi befinde oc føle i os selv det sande Væsens Kraft, som Udvortis Vand, Brød oc Viin forebildede oc betegnede; oc derfor med rette aflegge oc begrave dem, saasom de ere opfyldte ved CHristum i os, Herlighedsens Haab. At Vi intet skal tale paa dette stæd om Deris store Mishrug, oc hvad i denne sag kunde forebringis, af Ezekiaë Exempel, der borttog Kaaber-slangen, som Moses havde opretted efter GUDS Befalning. Hermed I Cor. 10. 15, 16, 17. ere Vi vel fornøyede, at have Een HERre, Een Tro, Een Daab, Eet Brød, oc Een Velsignelsis Kalck, som er det Indvortis oc Himmelske GUDS Rigis Nye Viin.

X I. C A P.

Om Opstandelsen oc den Evige Belønning.

Forvendelse. 15. **Q** Vækerne troe icke de Dôdis Opstandelse, ey heller nogen Evig Belønning. Sand-

Sandhed. Herudi er ocfaa Voris Mee-
ning groveligen forvendt. Vi nechte
icke, men troe Opftandelsen, efter Skrif-
ten, icke allene fra Synd, men oc fra Dô-
den oc Graven; Men Vi ere heel varlige,
i at erklære denne Opftandelsis maade,
som Vi ubilligen beskyldis at nechte, for-
di den Hellig Aand i Skriften fremstiller
det som en stoer Hemmelighed. Bôr
mand derfor fortôrnis over os, 'at Vi
icke stadfeste det som saaledis er forbor-
gen, oc meere hemmeligt end fornôden
at viide, oc hvorudi vore Modftandere
felv ingen Vished kunde finde. Du Daa- 1 Cor. 15.
36, --54.
re figer Apostelen til alle saadanne Cu-
rieuse Efterfôgere. Derfor lade Vi os
gjerne nôye med hvad for et Legeme
GUD skal behage at give os herefter,
fuldkommeligen forfickrede, at voris
Forkrenckelige skal ifôris U-forkrencke-
lighed, oc voris Dôdelige skal ifôris U-
dôdelighed, men paa saadan maade som
GUD behager; oc Vi holde det for vo-
ris Skyldighed, saavelsom Viisdom, at
overgive det i hans hellige Villie. Nock
er det at Vi troe en Opftandelse med et
Herligt oc U-forkrenckeligt Legeme, (u-
den viidere Indgranskning) hvilket Fæ-
drene fordum haabede.

Oc hvad angaar Den Evige Belønning, da icke alleniste troe Vi den samme, men, som Apostelen forðum sagde, have større Aarsag der til end alle andre Folck, saasom Vi ellers vare af alle de Elendigste. Ere icke de Forhaanelser oc Lidelser, som alle De have udstaaet, der tid efter anden have affondert sig fra National Kirker, allesammen faldet os paa halften? Det er at sige, hvad Papisterne have beskyldt Protestanterne for, oc hvad Kirken af Engeland haver belad Puritaner, Brounister oc andre Dens Frafaldere med, det er altsammen os paa kasts; skulle Vi da holde Lærdomme som nechte den Evige Belønning? Ney vist icke: Det er voris Tro, voris Haab oc vor Glæde, oc hvad Vi forvente, lide for oc stræbe efter, oc hvormed Vi opmuntre hver andre til Trofasthed til Enden. Saa at heraf klarligen er at see, hvor ubilligen vore Modstander handle med os, i at paadickte os det som er saalrimerligt.

XII. C A P.

Om Borgerlig (eller Civil) Ære oc Respect.

Forvendelse. 16. **Q**uækerne nechte al Borgerlig Ære oc Respect.

Sand-

Sandhed. Ney. Vi ærer alle Mennis- 1 Pet. 2.
ker i Herren, men icke i denne Verdens 17. C. 3.
Aand, oc efter dens forfengelige Noder. 9.
Oc endskiönt Vi icke blotte voris Hove- Rom. 12.
der, neye, bucke oc skrabe, eller give 2.
Hyckelske Titler, eller bruge Compli- Job 32.
menter, fordi Vi troe at der er ingen 21. 22.
sand Æris beviisning, men ickun Hyckleri 1 Pet. 1.
oc Synd der udi, dog omgaais Vi alle 14.
Mennisker med Ærbødighed, Fromhed
oc Eenfoldighed, en hver efter sin stand,
oc ere rede til at giøre Dem al den Vil-
lighed oc Tieniste Vi kand, hvorudi Vi
troe den sande Ære bestaar; da dog De
som saaledis beskylde os, ere ofte Hoffe-
dige, Særfindede, Vredactige, Skiende-
gieste, oc Uforligelige med hver andre,
endskiönt de kand give hin anden baade
Hat oc Knæ, med mange sledske Ord,
som de alt for gemeenligen icke meene;
hvilcket er langt fra den sande Ære oc
Høflighed til alle Mennisker, som Apo-
stelen forestiller oc tilraader. Oc hvad
den Respect anbelanger som Vi ere voris
Ovrighed skyldige, i alle Lande hvor Vi
komme, da troe Vi at den retteligen gi-
vis, naar Vi adlyde alle billige oc retfer-
dige Lowe under Deris Regimente, efter
det som Høvitsmanden sagde til Chri-
stum, oc hand saa vel samtyckte, nemlig,
Naar

Luc. 7. 8,
9.

Naar hand sagde til den eene, Kom, saa kom hand, til den anden, Gack, saa gick hand, til den tredie, Giør det, saa gjorde hand det. Billige Befalninger oc Villig Lydighed. Dette er at ære Regimenter oc Regentere, oc icke hine blotte Titler, oc Slaviske eller Fantastiske Gæberder oc Noder, oc at dricke deris Skaale, eller Sundhed, (til De bortdricke deris egen Hilsen) med mange slige forargelige oc forgengelige Verdens Moder, opkommne af Hedninger, oc indførde af Løse Christne i deris Omgiengelse, oc saa bleven Gemeen, oc disse tiders slemme Brug oc Manneer. Oc dersom Vi derforre foræctis, at Vi icke kand holde med disse ting, da ere Vi end villige at være meere foræctelige, saasom Vi have Christi Befalninger, de Gode Gamle oc Gudfrygtige Christnis Exempler, oc voris egen Samvittigheds Vidnisbyrd paa voris side.

XIII. C A P.

Om Borgerlig (eller Civil) Regering.

Forvendelse 17. **Q**uakerne ere imod al Borgerlig (eller Civil) Regimenter. (1) Fordi en hver følger sin egen Ind-

Indbi
derho
veg
Lowe

Sa
Besk
Vori
er in
til B
bedi
vori
troe
ord
Dob
at h
fort
re i
Yde
som
men
Om
der
GU
Tre
at f
refa
igio
ling
men

Indbildning. (2) *Fordi De icke ville underholde faadant Regimente.* (3) *Fordi De vegre sig at giøre Eed, oc at være Vidne som Lowen udkræver.*

Sandhed. At dette er ocfaa en Falsk Beskyldning, udviislig nocksommeligen af Voris Levnet oc Omgængelse. Thi der er intet Folck som er Ovrigheden mindre til Besværlighed, oc giør dem deris Embedis Byrde lættre end Vi. Oc hvad voris Lærdom i denne Post angaar, da troe Vi at Ovrighed er en GUDS Forordning, oc at De som vel regere ere Dobbelt Ære værdige, oc bør høyligen at holdis i Ære; hvilket De med rette fortiene, som ere dem til fryckt der giø. *Rom. 13.* re ilde, oc dem til Lov der giøre vel. Ydermeere, til at viise at Vi ere et Folck som elske God Skick, Orden oc Regimente, da opholde Vi faadant med al Omhyggelighed iblant os selv. Thi lad der være Tiue Forsamlinger til at Dyrke *Gier. 6.* GUD i eet Lehn, disse giøre tilsammen 1, 7. Tre eller Fire Maanedlige Forsamlinger, at forette oc sette til rette hvad som forfalder. Disse Maanedlige Forsamlinger igien giøre Een Fierdings-Aars Forsamling, for det samme Lehn, af de Lemmer som der til særdelis ere udvalde. Disse

Disse Fierdings-aars Forsamlinger, i det heele Rige, udvelge igien iblant sig selv nogle Personer, som komme tilsammen engang om aaret, oc saaledis giøre Een Aarlig Forsamling eller Lande-Mode, til hvilcket alle Nationer oc Lande sende enten Deris Fuldmechtiger eller Deris Skrivelser. Oc det som i disse Moder forhandlis haver altsammen udseende til at forfremme Dyd oc Kierlighed, Fred oc Eendrechtighed.

(2) *Quakerne ville icke underholde Verdslig Regimente, oc saaledis ere Regeringer Unyttige ja Farlige oc Skadelige.*

Dette er oc saa usandferdigt, som Erfarenhed vidner. Thi hvad Folck er meere Flittige oc Duelige under Regeringer, oc i de Lande hvor Vi ere tilstedde at boe, eller betale Deris Skatter bedre end Vi giøre? Oc det er Skat af Folcket oc Ret af Ovrigheden, hvorved Regeringer underholdis i alle Lande oc Riger. Dette bekiende Vi, at Vi ingenlunde kand myrde oc ihjelslaa voris eget Kiön, oc derfor ere icke beqvemme til at være Soldater oc Stridsmænd, til at bruge kiødelige oc fordervelige Vaaben, Fordi Vi troe at Voris Hoylovlige Herre forbød sine Efterfølgere at bruge dem, da hand sagde

sagde, De som drage Sverd skulle omkom-
 me ved Sverd. At bruge Sverd i Krig,
 var een af De ting som GUD saae igien- *Mat. 26.*
 nem fingre med, oc tillod for Menniskens *51, 52.*
 Hierters Forhærdelse, men det var icke
 saa af Begyndelsen; Korteligen at det
 kom ind ved Syndefaldet, oc opholdis
 derved, er letteligen at beviise af Skriften.
 Men som CHRISTUS, alle Tvistigheders For- *Jac. 4. 1-*
 ligere oc Freds-Første, som haver udfun- *7.*
 det de sande Fredsens Veye, kommer
 til at regere i Menniskens Hierter, saa
 vil Kierlighed overvinde Vrede, oc For-
 ladelse Hævn oc Uret, saa vil Lammet
 blive sterckere end Løven, oc begge lig- *Esa. 11;*
 ge fredeligen tilsammen, oc saaledis vil *6. Ec.*
 der blive en Ende paa al Fordervelse. Her
 af kommer det, at Vore Strids-Vaaben
 icke ere Kiødelige, men Mechtige forme-
 delst GUD, til at nedbryde Syndens oc
 Satans sterke Befestninger, efter Aposte-
 lens Lærdom, hvilcket er den Hellige *2 Cor. 10,*
 Strid, som GUDS Aand vidner, at alle *3, 4, 5.*
 Hans Børn have at Stride. Oc saasom
 denne Hellige, Lammelige oc Fredelige
 Stand er tilsagt oc spaad om, som de sid-
 ste tidens store Lycksalighed, oc haver
 sin Begyndelse af oc i CHRISTO, alle san-
 de Christnis Begyndelse oc Ende, da kand
 vore Folck icke holdis for U-nyttige, eller
 U-taalelige i Lande oc Riger, fordi Vi ind-

føre dette Christelige, oc Fredelige Ex-
 empel, i denne Forstyrrede Verden ;
 Men som endeligen Nogle maa giøre en
 Begyndelse derudi, saa ønske Vi at alle
 ville priise denne GUDS Forsiun, antage
 denne Lærdom, oc opmuntre hver andre
 til at efterfølge voris Frelseris oc Anfø-
 reris Jesu Christi Exempel, troende med
 Os, at Hand den Sande Hiordens Hyrde,
 vil stedse beskierme hans Ydmygheds oc
 Fromheds Trofaste Efterfølgere, hans
 Fredelige oc Sæctmodige Lærdoms For-
 fremmere oc Forfvarere.

(3) *Quækerne entholde sig fra at være
 Vidne, &c.*

Dette kand icke være voris Skyld, saa
 som det ofte har været voris ønske, at
 vort Vidnisbyrd maatte gielde i alle Sa-
 ger. Ey keller kand det med rette kaldis
 voris Haardnackenhed, hvilcket er voris
 Samvittigheders Fryckt oc òmhed, nem-
 lig, At Vi aldelis icke kand sverge, oc
 saa ved Eeds-bekrestelse icke kand give
 Vidnisbyrd, som Lowen udkræver, ef-
 ter som Christus haver befaleet sine Efter-
 følgere at de aldelis icke skulle sverge ;
 men i stæden for en Eed, oc i saadanne
 sager hvor en Eed var brugelig under
 Lowen, skulle nu deris Ja Ja oc Ney Ney
 være

Mat. 5.

35, 36, 37.

Fac. 5. 12.

være gyldig, oc det for denne Aarsag, at hvad som er meere kommer af Ont. Oc dersom Christne bør at skye alt det som haver Ondskabs Schin, meget meere det som kommer af Ont, oc derfor i sig selv maa være Ont. Her seer mand da hvorfor Vi icke kunde sverge, nemlig for Christi Skyld, oc den Ærbødighed Vi ere hans tydelige oc almindelige Evangeliske Befalninger skyldige, hand som er Sandhed selv, oc har lærdt os at tale Sandhed foruden Svergen.

Dersom dette da maatte os tilladis (hvilcket Vi saa ofte forgievis have søgt, oc derfor icke kand være vore Naboer til den Tieniste Vi gierne vilde, men oc selv lide stor Uret, baade paa vore Personer oc Formue) oc dersom Regeringen vilde behage at antage voris Ja Ja oc Ney Ney, i stæden for en Eed, som andre Lande giøre i saadanne fald, da ville Vi gierne undergive Os den samme Straf, som i Lowen Meeneedere oc Falske Vidne paaleggis, i fald Vi befiadis i Ufandferdighed; oc det vilde være Os en hiertelig fornøyelse, at Vi kunde finde Leylighed dermed at hielpe oc tiene vore Naboer. Hvorfore dette icke bør at leggis Os til Onde, som er saa meget imod vor Villie oc til voris store Fortræd oc Forliis.

Her haver Du da (Gunstige Læsere) en kort Underretning om dette Folck, som kaldis Qvækere, saavelsom Deris Lærdom oc Levnet, oc derfor kanst dømme, om Dig behager, at det er uden Aarsag at de af somme foractis, oc af andre forfølgis, hvilcket over al maade har været deris Deel oc Lod i atskillige Lande, siden De bleve til et Folck. Icke dismindre haver dog dette været Deris fornemste Forset oc Vidnisbyrds Drift, (efterat GUD ved sin usigelige store Naade haver kaldet Dem ud af Denne Verdens onde Væsen) at forfremme den Sande, Erfarlige oc Saliggjørende JESU CHRISTI Kundskab i Verden, i at vende Menniskens Sind fra det Mørck der er i Dennem, til det Indvortis CHRISTI Lius, som det store, Besynderlige oc Hoystfornødne Principium, oc Virckere (eller Agent) hvorved allene Mennisken bliver opliust oc giort dycktig, til at forstaa GUDS Villie oc den at efterkomme. Thi førend Menniskene antage oc blive levendegiorde ved denne Gudommelige Kraft, da ere de Hycklere, oc icke Christne, Ueckte, oc icke GUDS Børn; Uden den sande oc levende Tro, i hvad De oc bëkiende, oc uden den rette oc behagelige GUDS dyrckelse, i hvad de oc monne forrette eller paafinde.

Saa

2 Cor. 13.

5.

Gier. 26.

18.

1 Joh. 1.

7.

1 Joh. 2.

20, 27.

Rom. 8.

1, --- 12.

Joh. 1. 4,

5.

Heb. 12.

8.

Saa lad Dig da (Kiere Læsere) overtale, at have herefter bedre tancker om de Stackels Qvækere, deris Lærdom oc Levnet: Oc giør Dig icke disse vrang Slutninger, At fordi De henviise alle Mennisker til det Indvortis CHRISTI Lius, at det derfor ickun er Naturligt oc icke Guddommeligt: At Fordi De stadfeste, at CHRISTUS er det GUDS Ord, som aabenbaris i hiertet, de derfor næchte Skrifternis Guddommelige Myndighed oc Sandhed: At fordi de icke kunde antage de Skole-Lærdis Tre-foldighed, de derfor nechte Skriftens Tre-Eenighed, af Faderen, Ordet oc Aanden: At fordi de troe at JESUS som blev Kaarsfest, var et sandt Menniske, de derfor nechte CHRISTI eller Ordets Guddom: At fordi de Lære, oc drive paa den Indvortis CHRISTI Kundskab (som det sande oc ypperlige Herligheds Haab, *Col. 1. 26,* oc den store Hemmeligheds Herlige Rig- *27, 28.* dom, som i disse sidste tider skulle kund- *2 Cor. 13.* giøris) De desfore nechte CHRISTUM u- *5.* den for Dem, som Menniskens Søn. Lad Dig icke heller indbilde, At fordi De drive paa Gode Gierningers fornødenhed til at tæckis GUD, de derfor haabe derved at fortiene den Evige Glæde: At fordi De forskyde saadanne Midler som icke ere Evangeliske, de derfor nechte

nechte alle Midlers-Brug : At fordi De have Aflagt de Udvortis Elementer, de derfor nechte CHristi Daab oc Nadvere: At fordi De icke bruge Verdslige Titler oc Complementer, de derfor nechte Nogen sin tilbórlige Ære: At fordi de icke kand komme over eens med Landsens Lowe i nogle faa ting, Religionen oc Samvittigheden angaaende, hvorudi CHRISTUS allene er Konge oc Dommere, de derfor ere Farlige oc Skadelige Undersaatter. Men, Kiere Læsere lad alle dine egne Foredomme leggis til fide, saavelsom vore Modstanderis Forvendelser, oc antag venligen Vorris egen Tro oc Bekiendelse, som i disse faa stycker faa klarligen have været Dig forestillete hvoraf, Du kanst see At Vi troe.

At Liuset er Guddommeligt.

At Skriften er af Guddommelig Myndighed.

At der er en Hellig Tre-Eenighed.

At CHristus er Sand G U D oc Sand Menniske.

At Hand Kom i Kiøded, Døde, Opstøed igien, Opfoer, oc Sidder hos G U D S Høyre Haand, den Eeniste Forsonere oc Meglere, Mennisken til Salighed.

At

At Evangeliske Midler oc Ordinantzere ere nôdvendige, oc bôr med Ærbôdighed at brugis.

At Gode Gierninger ere Fornôdne, oc skal belônnes.

At Alle Mennsker bôr at æris i Herren efter deris Stænder.

Oc At Regimente baade i Kircken oc Riget er GUDS Forordning, baade fornôden oc Gavnlig.

Til Slutning da (Elskelige Læsere) anbefalis Du hierteligen dette Guddommelige Liiv oc Lius, hvilket Vi holde at være Roden oc Kilden til al sand GUDS Kundskab oc Religion i Mennisken; Det sande Indvortis Lius, som var Voris Begyndelse, som kommer fra CHristo, oc er CHristus selv, det Evige Ord, oc som leeder alle dem, der følge dets Raad oc Overbeviisninger, til CHristum, det er, til hans Fromme, Taalmodige, Kierlige, Ydmyge, Uskyldige Selvfornechtende oc Hellige Natuer; oc til at lære at kiende hannem indvortis (efter Skriften) at være deris Evige Herligheds Haab; Hand som efter kiødet er af Abraham, oc GUD over alle velsigned i Evighed, det sande Lius, som opliuser Alle til Liv oc Salighed. Oc til dette hellige oc hœypriisfelige Indvortis Lius.

Lius oc dets Aabenbarelse vilde Vi have Dig (Kiere Ven) alvorligen befalet. Bring alle Dine Tancker, Ord oc Gierninger der til; Elsk det, oc Vandre i det, saa skalt Du visseligen have Lifsens Lius, oc Din Samfund skal være med GUD, med GUDS Søn, oc GUDS Hellige, oc saa skal hans Blod rense

1 Joh. 1, 5, 6, 7. Dig af alle Dine Synder. Oc giv æt paa de Ting som ere Sande, som ere Ærlige, som ere Retferdige, som ere Reene, some ere Elskelige, som der talis vel om, dersom der er nogen Dyd eller nogen Lov; hvilket dette foræctede, oc misbekylte Folk (kaldet Qvækere) Dig hierteligen tilønske, *Amæn.*

Een F O R M A N I N G

Til

Alle Folck, betimeligen at omvende sig til Herren, oc at søge hannem den stund hand er at finde, i hvad oc Deris Bekiendelse oc Religions Form monne være, førend den forskreckelige GUDS Hevns oc Vredis Dag Dennem overfalder.

O Alle Verdens Bebyggere oc Ind-
 vaanere; men i særdelighed I som
 kiende dette Folck, oc det Vidnisbyrd
 De havé udgivet iblant Eder, lader Eder
 underviise oc overtale, for Eders Siælis
 Saligheds skyld. O at I maatte kiende
 GUD Eders Skabere at være Eders Frel-
 sere, hand som saa visseligen hiemsøger
 Eder ved den Anden Adams Aand, *1 Cor. 12.*
 som I nu ere i den Første Adams *7.*
 Natuer, at som I ere faldne i den Ee- *Rom. 5.*
 ne, I maatte blive opreiste i Den an- *10, 12, 18,*
 den, af Eders Faldne oc Syndige Stand, *19, 21.*
 oc saa blive GUD et Nyt, Helligt, Ud-
 valt oc Velbehageligt Folck. Denne er
 min Elskelige Søn, i hvilken Jeg haver *Mat. 3.*
 Velbehagelighed, hører hannem, sagde *17.*
 Faderen. Oc Lærer af mig, thi Jeg er
 Sæctmodig oc Ydmyg of hiertet, oc I
 skulle finde hvile for Eders Siæle, sag- *Mat. 11.*
 de Sønner. Uden CHristo Ingen Fred; *29.*
 Uden hans Aand oc Natuer Ingen Sa-
 lighed. Thi der er Ingen Fred for de
 Hofferdige oc Ugudelige siger min GUD.
 Saa maa Vi da endeligen paatage os hans *Esa. 57.*
 Dagelige Kaars, oc følge hannem efter, *21.*
 om Vi ville være hans Disciple, hans *Rom. 8. 1,*
 Folck oc Venner, i hvilke hand haver *2, 5, 7, 8,*
 Velbehagelighed. Hvis Lærdom bestaar *9, 13, 14.*
2 Cor. 13.
 G icke *5.*

Gal. 5.24. icke faa meget I de Gode Ord I læse
 1 Joh. 3. i Catechismer oc Trois Article, som i
 3, 8. hans levende Aands Underviisning i E-
 Jac. 1.27. ders Hierter, oc hvis Religion, er icke
 Rom. 6. Befatning, men Erfarenhed, icke Ind-
 19, 20. bildning i Hiernen, men Sandhed i
 2 Cor. 6. Hiertet oc Gierningen; korteligen Liiv
 17. 18. oc Opstandelse fra de Døde, Omven-
 Eph. 4. 3, delse, Igienfødelse, Ubesmittelighed oc
 4. Hellighed, uden hvilket Ingen skal see
 1. Thes. 3. Herren.
 13. Heb. 12. Herren.
 14.

1 Joh. 5. Her er da JESU Tro. En Tro
 4. som overvinder Verden, oc vircker ved
 2 Cor. 10. Kierlighed, icke tvungen men frivillig-
 5. gen, hvor Fyrighed oc Kierlighed ere
 sammenføyede, oc Kundskab oplæser
 icke, men lever oc arbeider ved Lydig-
 hed. Dette er JESU Tro oc Reli-
 gion; oc alle andre ere Hyckleris oc
 Jac. 2. Dievliis, hvilcke ocfaa tro oc bæve, thi
 19.20. endskiönt de have en Tro, faa fattis dem
 dog Kierlighed, oc enddog De kiende
 Sandhed, faa ere de den alligevel uly-
 dige.

Hvorfore det er Eder høyligen an-
 liggende, vel at overveye hvad Eders
 Tro oc Religion er, at I icke lenger
 Gal. 6. 7, lade Eder bedrage, til Eders Siælers E-
 3. vige Fordervelse. Derfom det er den
 Sande

Sande, den Reene, den Ubefmittede Religion, som Apostelen Jacob omtaler, da skulle I befinde at Eders Hierter ere lætte, oc Eders Samvittigheder Rolige, i det Haab som icke lader sig beskieme. Hvis icke, da vil Ugunst oc Vrede, Trengsel oc Angist overfalde Eder (i hvad oc Eders Bekiendelse monne være) paa Herrens retferdige Doms Dag. Derfor (Kiere Landsmænd) lader Eder overtale, (den stund det endnu kaldis i Dag) at omvende Eder af ganske Hierte til Herren, oc høre hans Røst i Eders egne Samvittigheder, som kalder Eder til Hellighed; oc forhæder icke Eders Hierter, imod Dens Bestrafning, thi Tuchtens Straf er Liffens Jey. O kunde I alvorligen betencke dette, at GUD seer Eder allevegne, i alle ting, oc paa alle tider, Eders Væsen ville snart faae en Forandring. I vilde da sige, som Jacob forðum, Herren er paa dette stæd oc Jeg viste det icke. Hans Hellige Frycht vilde io komme over Eder, oc hans Allestedsværende Majestæt vilde holde Eder i Auve, at I icke skulle tørre giøre det for GUDS øyen, som I vilde skammis at giøre for Menniskens. Thi ingen stæd kand skiu-
 le fra hannem, men Liuset oc Mørcket

Gal. 5. 22.

Jac. 1. 17.

Rom. 5. 5.

Rom. 2.

8, 9.

Psal. 95.

7.

Heb. 3. 7.

8, 13.

2 Cor. 5.

14.

Ord. 1.

27.

Ord. 6.

23.

Psal. 48.

21.

Psal. 139.

7.

Jer. 17.

22, 23.

Jer. 23.

24.

Amos 9.

23.

Rom. 6. er lige meget, oc hans Vidne er nær
21. hos Eder, saa vel allene, som i Selskab
 oc er Eders J'idelige oc Trofaste Paa-
 mindere.

Synder derfor icke I Menniskens Børn
 saa forvovligen i G U D S Aasiun, til
 trods imod hans Aand oc hellige Vid-
 ne udi Eder, men hører Den, antager
Psal. 94. elsker oc adlyder Den, saa skulle I der-
9. 11. ved blive igienfødde, oc vorde GUDS
Psal. 193. Børn, hvis øye seer igiennem de tycke-
3. ste Skiul, oc udfinder de hemmeligste
 Vraaer. Hand som randsager hiertet oc
 prøver Nyrene, oc stiller os vore Syn-
 der for øyene, oc viiser os vore hierters
Am. 4. inderste tanker.
13.

Naar disse ting da retteligen betrach-
2 Pet. 3. tis, O hvor hellig oc Christelig burde E-
11. ders Omgængelse at være, I Menniskens
 Børn, oc allermest I som kalde Eder
Esl. 51.6. selv Christne! O lader Eder icke nøye
Fer. 31. med et Schin, med et Navn, en Be-
33. kiendelse, en Indlemmelse i Kircken,
Heb. 8. &c. Thi det gavner intet hvad I lige,
10, 11, men hvad I giøre; men prøver Eders
12. Hierter om de ere GUD oc helligede un-
 dergivne, oc om I adlyde hans Low oc
 Sandhed som er Skreven der udi, oc
 det

det med største Aftfomhed oc Oprich-
 tighed, faasom det gielder Eders udø-
 delige Siæle. Derfom Eders Hue oc
 Sind staar til Himmelske oc Evige ting,
 oc Hellighed oc Kierlighed opvecker
 dem til Nidkierhed oc Fyrighed, da vil
 det visseligen gaa Eder vel evindeligen;
 Da at leve vil være Eder Christus, oc *Phil. 1.*
 at døde vil være Eders evige Vinding. *21.*
 Thi Saligt er det Folck oc Land, hvis *Psal. 144.*
 GUD er HERren. Men derfom Kierlig- *15.*
 hed til Verden oc Dens Aand have over-
 haand; derfom Hofmodighed, Gierig-
 hed, Overdaadighed, Avind, Bitterhed, *Ord. 15.*
 forfengelig Ære oc meere saadant, som *8, 9.*
 er tvert imod GUDS Natuer oc Villie,
 have maect over Eder, da bedrage I Eder
 selv, om I indbilde Eder, at være fan-
 de Christne oc GUD behagelige; Thi
 I tage io hans Navn forfengeligen, oc
 i saadan Stand ere alle Eders Bønner oc *Esa. 1. 15.*
 Ofringer HERren en Vederstyggelighed. *16, 17, 18.*
 Thi som hand haver givet Menniken al-
 le gode ting, saa vil hand selv have sig
 hiertet forbeholden, om Menniken vil
 have ham for sin Ven oc sin GUD.
 Min Søn (siger hand) giv mig dit Hier-
 te. Seer derfor vel til, O I Adams Søn-
 ner oc Døttre, at I icke bedrage Eder
 selv! Thi intet er vissere, end At lige- *Ord. 23.*
 som *25.*
Gal. 6. 7 8.

som I saae, saa skulle I oc høste, oc der
er ingen Bedring i Graven. Oc den sto-
re oc forfærdelige! G U D vil snart fuld-
komme oc forkorte sit Verck i Jorderige,
Rom. 9. 28. hvilket hans store oc forskrecklige Dom-
Joel. 2. 3. me skal begynde, ja det er allerede be-
Mal. 3. 2. gyndt, hvad heller I ac  te derpaa eller
C. 4. 1, 2. icke.

O opvaagner derfor, Opvaagner af
1 Cor. 15. 34. denne Verdens S  vn! See Dommeren
Eph. 5. 14. er forhaanden, oc det Midnaats-raab kom-
Mat. 24. 42, &c. mer Eder over som en Tyv om natten.
C. 25. 13. V  rer reede, V  rer reede, at I icke bli-
ve udeluckte evindeligen! Oc erindrer
Eder dette, at I maa først blive frelst
fra Synd, om I nogentid ville frelsis fra
Mat. 1. 21. Vreden, efter Engelens Ord, Du skalt
1 Joh. 3. 5, 8. kalde hans Navn JESUS, for hand skal
Mat. 5. 8. frelse sit Folck fra deris Synder: Thi
det er de Reene i Hiertet som skulle see
G U D, oc intet som er hannem uligt
1 Pet. 2. 9, 21. kand behage ham, mindre blive hos ham
til evig Tid.

Den Almægtige Evige G U D Røre
Eders-Hierter med sin kraftige Aand;
Ef. 22. 12 Hand Bryde Eders Fred paa den Brede
Per. 31. 9. Vey; Hand opvecke en ret Sans i Eder
om Eders Ulydighed imod hannem; Hand
give

give Eder en Sand Fortrydelse oc Om- *Psal. 51.*
 vendelse, oc Skabe udi Eder Reene Hier- *12.*
 ter, oc fornye en ret Aand udi Eder:
 Til Slutning, Hand giøre Eder Hellige,
 Fyrige, Kierlige oc Barmhiertige, at I *Rom. 2. 13.*
 maatte Giøre, saa Vel som I sige, oc icke *Mat. 7. 21.*
 allene Bekiende, men Føle oc Finde den
 Levende GUDS Sandhed i Eders Siæle
 oc Hierter, Den Dyrebare Perle, Det *Mat. 13.*
 Skiulte oc Evige Liggende-Fæe. Saa *46.*
 skulle I forstaa, at Væderqvægelsens Ti- *Ordsf. 8.*
 der ere komne fra Herrens Aasiun, oc *18. 21.*
 at Riget er Israel igien opretted. *Is. 45. 3.*
ISRAEL, DEN EVIGE FREDS FORSTE, *Gier. 3. 19.*
 som haver faaet Overhaand hos G U D *Gier. 1.*
 for Mennisken; Hvis Scepter er et Ret- *6, 7, 8.*
 ferdigheds Scepter, oc Hvis Herredøm- *Heb. 1.*
 me skal aldrig have Ende. Saa kom *8. 9.*
 Herre JESU, kom snart, *Efs. 9. 6.*
Amen. *7.*
Aab. 22.
20.

W. P.

